

Jaczewski, Bohdan

Inauguracyjne posiedzenie Pracowni Historii Organizacji Nauki

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 20/3-4, 581-582

1975

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Z DZIAŁALNOŚCI ZAKŁADU HISTORII NAUKI, OŚWIATY
I TECHNIKI PANINAUGURACYJNE POSIEDZENIE
PRACOWNI HISTORII ORGANIZACJI NAUKI

W dniu 24 maja 1975 r. odbyło się pierwsze posiedzenie powołanej w bieżącym roku Pracowni Historii Organizacji Nauki. Pełniący obowiązki kierownika Pracowni — dr Bohdan Jaczewski — przedstawił program działania nowej jednostki organizacyjnej Zakładu. Podstawowym zadaniem Pracowni jest przygotowanie w perspektywie zbiorowej syntezy pt. *Historia organizacji nauki polskiej* — ujętej na tle kulturalnym, gospodarczym i politycznym. Jednocześnie Pracownia przewiduje swój udział w opracowaniu rozdziałów poświęconych warunkom rozwoju nauki polskiej dla IV i V tomu *Historii nauki polskiej*.

Nawiązując do planu stopniowego wprowadzenia nauczania historii nauki i techniki do szkolnictwa średniego i wyższego przewidzieć należy przygotowanie odpowiednich pomocy naukowych w postaci *Zarysu historii organizacji nauki polskiej* oraz kontynuację pracy nad wyborem źródeł z historii nauki i dyscyplin pomocniczych; w szczególności zapewnić trzeba oddanie do druku w 1976 r. tomu I pt. *Twórczość i organizacja nauki*, który obejmuje wiek XIX i XX.

Realizacja nakreślonego programu działania wymaga inwentaryzacji dotychczas wykonanych i aktualnie prowadzonych badań w zakresie historii organizacji nauki w skali ogólnopolskiej. W tym celu należy — obok wykorzystania i rozwinięcia prac bibliograficznych — nawiązać kontakty z uczelniami i towarzystwami naukowymi przewidując referowanie i ocenę w ramach Pracowni wyników badań osiągniętych również w innych ośrodkach.

Podstawowe znaczenie dla opracowania referatów materiałowych, monografii poszczególnych problemów, a następnie syntezy historii organizacji nauki polskiej posiadać będzie przeprowadzenie kwerendy archiwalnej przede wszystkim w zakresie zaniedbanej dotychczas problematyki XX w. Kwerenda powinna obejmować m.in. Archiwum Akt Nowych oraz archiwa poszczególnych uczelni i towarzystw naukowych. Ważne jest też przeprowadzenie kwerendy archiwalnej w archiwach radzieckich, m.in. wileńskim i lwowskim, gdzie ocalały materiały dotyczące historii ogólnopolskiej organizacji nauki.

Przygotowanie syntezy wymaga również zamówienia opracowań (zwłaszcza dla XX w.) omawiających rozwój organizacji nauki w innych krajach. Uzyskamy wówczas tło porównawcze dla rozwoju organizacyjnego nauki polskiej. Jednocześnie należy otoczyć opieką i inicjować badania dotyczące kontaktów naukowych z zagranicą; w szczególności odnosi się to do XX w., któremu dotychczas poświęcano w Zakładzie stosunkowo mało uwagi. Wraz z rozwojem badań nad historią stosunków naukowych polsko-radzieckich istnieje potrzeba rozwinięcia prac z zakresu historii kontaktów naukowych Polski z Francją, Niemcami i Włochami. Uznać też należy za celową współpracę z ośrodkami zagranicznymi, prowadzącymi badania nad historią organizacji nauki.

Zespół Historii Nauki XIX w., który działał dotychczas przy istniejącej do niedawna Pracowni Historii Metodologii i Organizacji Nauki, wiązał problematykę oddziaływania prądów kulturowych oraz warunków instytucjonalnych na twórczość naukową i techniczną. Zespół prowadził również badania w zakresie kontak-

tów uczonych oraz instytucji naukowych polskich z zagranicznymi ośrodkami naukowymi w XIX wieku; na rok 1975 przewidziano zbieranie materiałów do historii polskich organizacji naukowych za granicą oraz działalność uczonych polskich za granicą (głównie na terenie Rosji i Niemiec w XIX i początkach XX wieku). Wydaje się celowe związanie Zespołu z Pracownią Historii Organizacji Nauki, zakładając podjęcie wspólnych prac na temat działalności uczonych polskich w innych krajach (Francja, USA). Należałoby jednocześnie rozważyć sprawę utworzenia osobnego Zespołu badającego polskie życie naukowe za granicą.

W dyskusji dr Waldemar Rolbiecki podkreślił, że na organizację nauki współczesnej rzutują wcześniejsze okresy oraz podkreślił potrzebę prowadzenia badań w powiązaniu z powszechną historią nauki. Wskazał również na rozproszenie badań nad organizacją nauki, które podejmują specjaliści z różnych dyscyplin wiedzy, często bez dostatecznego przygotowania metodologicznego w dziedzinie historii. Pracownia winna służyć zainteresowanym pomocą metodologiczną.

Doc. Zdzisław Kowalewski przypominając stwierdzenie Floriana Znanieckiego, że „instytucją jest sam uczoney”, postulował objęcie badaniami obok sformalizowanych jednostek organizacyjnych również indywidualne warsztaty uczonych.

W rezultacie dyskusji nad sprawą bibliografii historii organizacji nauki (dr Jerzy Róziewicz, doc. Jan Sulowski, dr Eugeniusz Tomaszewski, dr Bohdan Jaczewski, mgr Wanda Osińska, dr Halina Horodyska) uznano za celowe zainicjowanie przez Zakład opracowania całościowej, retrospektywnej bibliografii historii nauki; w jej ramach bibliografia historii organizacji nauki stanowiłaby jeden z działów. Koordynację pracy nad bibliografią powinien sprawować Dział Dokumentacji Naukowej i Biblioteka Zakładu. Bibliografią historii nauki stanowiłaby jednocześnie pomoc dla prac bibliograficznych prowadzonych w ramach Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki.

Następnie dr E. Tomaszewski zaproponował przedyskutowanie w gronie historyków organizacji nauki perspektywicznego planu rozwoju nauki polskiej do roku 1990. Materiały uzyskane w wyniku dyskusji mogłyby być pożyteczne zarówno dla autorów współczesnej polityki naukowej, jak również wpłynąć na formułowanie dyrektyw metodologicznych dla podejmowanych w Zakładzie prac z zakresu historii organizacji nauki. W toku dyskusji uznano za słuszne poświęcenie jednego z zebrań Pracowni sprawie wymienionego planu.

Bohdan Jaczewski

ZEBRANIA PRACOWNI HISTORII NAUK SPOŁECZNYCH O PROBLEMATYCE INTERDYSCYPLINARNEJ

1

Chronozofia czyli o krystalizacji integralnej nauki o czasie — to temat referatu prof. Waldemara Voisé, wygłoszonego w dniu 7 lutego 1975 r.¹. Referent podkreślił, iż narodzinom chronozofii towarzyszy przekonanie, że będzie to nowa, globalna nauka, a nie zlepek wielu nauk, opatrzony etykietką interdyscyplinarności. Chronozofia dorobiła się już swej bazy instytucjonalnej (International Society for the Study of Time, założone w 1966 r. w Nowym Jorku) i międzynarodowych konferencji, które znalazły wyraz w dwutomowej publikacji *The Study of Time*

¹ Zob. też: W. Rolbiecki: *Symposium chronozoficzne*. „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 1974 nr 3 s. 620—622. Autor przytacza kilka najważniejszych pozycji bibliograficznych dotyczących studiów nad czasem.